

დროზე, ვიდრე მათ საგზირო საქმეების სიდიადეზე; ეს წიგნაკები წარმოადგენენ ისტორიულ კატალოგის ნაწილს და არა საფუძვლს საკაცობრიო ცხოვრების მოვლენებისა. მე რომ ბავშვობიდანვე არ მქონდა მონიჭებული ერთნაირი წარმოდგენის უნარი, მე ვერ მოვახერხებდი მათი სახელები გამეჩნია ასოების უზარალო შეერთებისაგან.

თუ წიგნები არ მხერგებოდნენ ფრადი საინტერესო, სამაგიეროდ ღირს შთაბეჭდილობის სტატიები ჩემი სურათები. მე ვახერხებდი ზოგჯერ მაშინ უზარალო სურათების შექმნას, რომელნიც ორ სურათს მართალი პირობებიდან, მე მახსოვს ერთი მათგანი: ქაჯი რკველი ამარცხებს ინგლისის მეფეს; მალეობიდან მიმართავს ხალხს სიტყვით; ხალხი ყვითელ მწვანე და წითელ ტანისამოსში ჩაცმული ჯერ სალაშხს ეუბნება, მერე კი ჭკოვს. მე ვერ ვახერხებდი შემგნო ამ მდგომარეობათა უცბადი შეცვლა. მე ამხსნის. ამგვარიდ მივიღე ბრბოს ფსიქოლოგის შესწავლის პირველი გაკვეთილი ახლაც თვალწინ მიდგია გრაფ გე-მონტის და დე-გორანის გმირული სიკვდილის ნახატი: დედაცუკები მირბიან გაისიხლიანებულ ხარისხსაგან და ცხვირის საზოკებს ასველებენ დანახულ სისხლში. ეს სურათი განსაკუთრებით მაიმედა; მე ვგრძნობდი გმირობის სიდიადეს და მსურდა თავი დამეღო ამ გმირებითი მადლი იღივას.

არ დამეფიქვდა არასოდეს აგრეთვე საფრანგეთის მეფე ფილიპეს ზეითი შესვლა ბრიუგეში, რომელიც დახატული გულუბრყვილო, მაგრამ აღფრთოვანებული მხატვარ-მკლანდელისგან როგორც ნამდვილი ფლამანდური დღეობა: მეფე, დღოფალი და ყველა მკარანი არა-ჩვეულებრივად გამხდრად არიან დახატულნი, ჩემი თანამემამულენი კი გვიკვირებენ თავიანთ გარდაცემულ მოსულობით და კარგი ფერით. ამი უმეტესია ჰქონდათ უფრო კარგი მადი, ვიდრე ფრანგებს. აქედან ის დასკვნა გამოვიტანე, რომ არსებობს დიდი განსხვავება სხვა და სხვა ტომთა კვებასა და ქცევაში, და რომ ჩვენში ქაშის დროს კარგი გუნება და გაძლიერება ითვლება ეროვნულ საინტერესოდ...

მე შემეძლო დაუსრულებლობამდე გამოვჩემებინა ეს გულუბრყვილო მოგონებანი, მაგრამ ვიკარებ თქმულობით, რომელიც ახასიათებს იმას, თუ როგორ უზარალოდ დახატულ სურათების წყალობით გვიტოვან ჩემი შრომები ფლანდრია.

პრობლემა

საფაო იყო. ამდგარი დიონისე ელლადის ნაწილი ზღვის მიერეთ, მის სურათების სინანარტეს სამპირო ზეობის ხეები შეერსია და შრილით საამო აკეთრდს გამოხატვადნენ. სამეჯლოდ შემეძლოს ზენესას სურათი ფერბული ჩაება და აღდგომას დღესწაწულბოდა.

ლორმზუ აპოლონის დღესი ბურქეში უხეხი ბოგრთხა, ქნარს სამეურად აღდგებდა და თან პიქსს უგალობდა სამავალ მზეს, რადგან მისი სული აღმოსავლეთის ბუნების წიაღში იყო მოფუთვლილი იქაურსავე ვნების სიკეთით.

და აღმოსავლეთიც ხომ მზის ბაი...

ქუქის შრილი, სიოს სისინი, ზენე მომარცხე, მაისის სურთქეა, აფიქტეს სიტურფე და მის თმთა უფი ცეცხლი აპოლონის ვნებას ახედა და მით დეიოფიო ქნარი რაქო სხეებს ამეტყველებდა.

ს ქაშეში დანახადი აფროლია ქვე ჩაეკილიყო და ნახ დიმი აპოლონის მომხილავ დეიოფიოს ლეის ჩაქვედმოდა და მის ბავშვს გამოთქმულს აღმაშფერეს მისი ზნეს ყურს მიუვებდა, რომელსაც ღან მისი მშობელი ზღვა და ისევე ქნარი შეთანხმებულს ენობდნენ.

ას კი რისხვა-მოსილი ძვესე უფლი თავხედ პრამეთეს ჩა-რომელმაც ღმერთების ცეცხლს ჩააწვდინა, მით შეება მი-კლითარად აღამადა. მის ამათი გაანჩნებულმა ქე-ზით შუბლი მოსქმუნა და ლეება ქეპა-ქუხლით ხმა ძვესურ მრისხანე ხმასა მძრწოლა მოჰგვარა, ამით

პრობლემა ოდნავაც არ შემკრთალა, თითქმის ღიმილიც მოეფინა მის ბავთ და რაღაც აღტაცება გამოსჭვივდა მელიდურ ხუტუქ თმით შემკულ მადლ შუბლში.

— თუშე მრისხანე ხარ, მაგრამ მეც საკმაოდ თამამი ვარ,—დაიწყო პრობლემა ჰუბუბური ქარცხლით,— შენი ელვა-ქუხლით, რისხვის ისარი ვერ შესდრეკს ჩემს სითამამეს, პირ-იქით სიამეს მომგვრის, რადგან ნიშნა შენი ძლევამოსილობის პირველი-რყვისა, ამ პირველს მეორე მოჰყვება, მეორეს მესამე, და ბოლოს ხალხი მანდაც ამოვადწევს და ძირს დავამხობს.

ძვესე მოპირქეშდა. — განრისხდი, მეფეთ-მეფეო! მაფრქვეე ზეით ცეცხლის ნაბრწყლე-ბი, გამხვეე ცეცხლის აღში, დასქე-დაქუხე, რაც გინდა ის ჰქმენ, მხოლოდ ეს კი იკოდე, შენი რისხვა ჩემს სულის სიდიადეს ვერ შესდრეკს. ხალხთან მგობრბობამ ცეცხლის მწიშენ-ლობას ძლიერ კარგად შემაჩვიო, მე კი ჩემი მოხერხებით მისი ბატონ-პატრონი გავხდები.

— თუ ავაზაკობი? — გაიგრიბუნა ძვესე. — არა, მოხერხებით, რადგან პირ-დაპირიდა შენთან წყლის ნაცეა იქნე-ბოდა, და ამიტომ მივიპარე დასამარ-ცხებლად გამხადებულ მძლეთა-მძლეო. — ააჰ, მდაბალო! — ჩაიგრიბუნა კბი-ლების ბრქალით ძვესე და მუშტი მოჰქუშა.

— ცეცხლის მხრივ მეც შენს სიმა-ღლობე ვლგავარ,—განაგრძო ისევ პრობლემა,—სხვა მოიგონე, სხვა, თორემ მაგთ ვერას გახდები, რადგან მისი მპყრობელი მე ვარ, რისხვა-მო-სილო ძვესე, მე!

სიქეა და დაღუძდა. ძვესე კი ჩაფიქრდა, მკვესავი თვა-ლები შორს ცის სივრცეს შეუშტერა, თავი იღუპებდა დაიყრდნო და ერთ ხანს ესე იყო; მერე წამოვიარა, თვალები მრისხანედ დაქალო, მარჯ-ვენა ხელი სივრცეში გაიშვირა და ყოველივე განჰქრო, მხოლოდ შორი-დან ჯაქვის ჩხარუნა და პრობლემის კენესალა მოისრულა...

... აპოლონის ქნარი კვლავ ჰელე-რდა და ხალხმა, მხოლოდ ეხლა მი-პყრო ყურადღება. აფროდიტემ ამა-ყად შეარბია ღერწმინდით წერწერე ტანი, შუბლის მოღურჯო ნაკეთი წუ-თით დაიფარა და მის ბავთ დეიოფიო-ლიში მოეფინა. — ხალხს არც ეს გამოე-პარა. ეს ცელილება იგრძნო ძვესე და მოიღუშა. მან იგრძნო, რომ პრო-ბლემაგან მინიჭებულმა ცეცხლმა ხა-ლხი იქამდის აღამადა, რომ ღმერ-თებს ყურთამხნას აპყრობდენ და მათს ამაღლებულს გრძნობებს თანაუგრძო-ბდნენ. სიბრაზით მუშტი მოჰქუშა, კბილები გაახრქიალა და ჩაიღუძუნა: — საცოდავო კაცუნებო, ზესენე-საც მოაპყართ თვალ-ყური და გინ-დათ აქაც ამოგვწყდეთ?

აპოლონი კი ისევ აფერებდა ქნარს და ეხლა აფროდიტეს ასხამდა ხობას, მოულოდნელად მოესმა ვიღაც კლინი მგოსანის ქნარის სიმთ ბგერა, რომელ-იც მისს ღვითურს ქნარს არაფერს ჩამოუვარდებოდა. აპოლონი შევრთა და ნიშნად დამარცხების ქნარი ძირს დაღუშა, სიმღერა შესწყვიტა და ეხლა ზესენელიდან ზეცაცო ქვესენელიდან გაზეცუბულ ქვეცაცის სიმთა თრთო-ლას მოჰსმენდა მღუმარბობა.

აფროდიტესაც შეერთა ვიღაც თავ-ხედი მეფის ასული მელუზა სიტურფით. თუშე დამარცხა იგი, მაგრამ მისი ღვითური თავმოყვარეობა შეილბა და ისი კდებოდა—მოსილი თაღბი ძაბით შეიშომა და დაფნის ბურქებში მიიმა-ლა.

ძვესეზე მაღალი „ერთი ღმერთი“ აღმოჩნდა და მით იძულებული შეი-ქნა განშორებოდა ოლიმპს. ესთით-ვე ბედი ეწვიოთ სხეთაც, მხოლოდ პრობლემა ამის მიზეზი, მაინც მიჯაჭ-ვული დარჩა კავკასიონის ზემუბურაზე. მისი დიდი სული სრულიად მშვეუ-თვის მპყრობელს და თან მპარსს თვის სულის განმწმენდ ტანჯვასთან გრ-თად, რომ მოვა დრო ხსნისა და თავისუფლების; და ნიშნა უგებს ოლიმპიულ ღმერთებს, რომ მათ ამ სანატრელ მოლოდინის განცდა არ შეუძლიათ.

დგმნა შენგელაია.

უხეი საგულისხმო შე-წირულება.

საოცარის გრძნობიერებით მოისუ-რვა პატივცემულმა კნენა ეკატერინე მიხეილის ასულმა ერისთავისა თე-ვის ახლად განსვენებულის მეუღლის დიდგვარა თავი ნიკოლოზ რევაზის ძის ერისთავის ხსენების აღნიშვნა.

მან იცოდა კარგად, თუ როგორის სიყვარულით და მფარველობით ექ-ცეოდა მჭირფასი მისი მეგობარი სა-შობლო ლიტერატურასა და ხელოვნე-ბას. ამიტომაც კნ. ეკატერინე გან-იზიზხა სალიტერატურო პრემიების თანხის დაარსება. ამ თანხის მომბა-რებისათვის წესის შესაბამისად მიიწვია ნაცნობ პირებს კომისია, რომელმაც ეს წესი შემუშავა კიდევ, ამ წესის მუშაობას დღეს გვქცდათ ჩვენს გაზეთში.

კნ. ეკატერინემ ამ თავითვე გადას-წყვიტა გადაეცა ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზო-გადოებისათვის 10.000 მან თბილი-სი სადგომ-მამულა სათავად-ნაწე-რო ბანკის 5 პროც. გირავნობის ფუ-რცლებით. ამ ფულის სარგებელი ყო-ველწლიურად გადაიდება ქართულ სიტყვა-კამბულ მწერლობის საუკეთესო ნაწარმოების დასავლეთიდან. რადგანაც კარგად ვუწყით, რომ ჩვენი მწერლების უმეტესი ნაწილი ქიანგრივად სიფრთხილს განიც-დის, ამიტომ ეს ჯილდო ერთგვარ დახმარებასაც გაუწევს შევიწროვებულ ნიჭიერ ქართველ მწერლებს.

კნ. ეკატერინემ აგრეთვე გადას-კა 3.000 მან. იმავე ფურცლებით ქარ-თულ თეატრის აღმშენებელ კომი-ტეტს ასევე ფონდის გასაძლიერებ-ლად.

თბილისის ქართულ დრამატულ საზოგადოების გამგეობის პატივცემ-ულმა კნენამ გადასცა 500 მან-ფუ-ლად ქართულ სცენის მოღვაწეთა პირ-ველი ყრილობის შრომის გამოსაცე-მად თავი. ნიკოლოზ რევაზის ძის ეთი-სთვის სახელით. ამ გამოცემიდან შე-მოასული ფული გამგეობას შეუძლია თხზულებათა გამოცემის ქართულ ენა-ზე იმ პირობით კი, რომ შემდეგში გამგეობა მოვლავ ამ თანხის ოდენი ფული დახარჯოს ქართულ სცენის მოღვაწეთა მომავალ ყრილობების ნა-შრომის გამოსაცემად.

გარდა ამისა კნ. ეკატერინემ მოი-სურვა გადასცეს წერა-კითხვის საზ. გამგეობას არსებულ ღიათ ლიტერა-ტურათა დამხმარე სალიტერატურო ფონდის გასაძლიერებლად 1000 მან. შემოსხენებულ 5 პროც. გირავნობის ფურცლებით. მხოლოდ დროებით ეს ფული მომხმარებ, რადგანაც ეს იყო სურვილი განსვენებულ ნიკოლოზ რე-ვაზის-ძის მისი ბიძის დიდი მგოსნის ნიკოლოზ ბარათაშვილის თხზულებათა მხატვრულ და აკადემიურ გამოცემის წინასწარ ხარჯს. ნიკ. ბარათაშვილის თხზულებათა გამოცემის შემდეგ, გა-მოცემა პოეტ გრიგოლ ორბელიანის თხზულებანი. ამ გამოცემათა დამთავ-რების მერე კი მეფილი წმინდა შე-მოსავლი გადაეცემა წერა-კითხვის გა-მავრცელებელ საზოგადოებას არსებულ ზემოდასახელებულ სალიტერატურო ფონდისათვის. ორივე გამოცემაზე გი-მართება წინასწარი ხელისმწერა.

მეჩვეულმა პირებმა გამოსაქვეს სუ-რვილი, რომ საბრემიო თანხა ყოფი-ლიყო დახარჯული ორივე ყოვლად პატივცემულ ოლო-ქმრის სახელზე, მაგრამ ამაზე გადაჭრილი უარი განაც-ხადა კნ. ეკატერინემ და მოისურვა ყვე-ლა ეს ჩამოთვლილი თანხები მარტო მისი განსვენებულ მეუღლის სახელით იყოს გადაღებული.

ამ მწერაულებამ დიდი შთაბეჭდი-ლება მოახდინა ქართველ საზოგადოე-ბაში.

პატივცემულმა კნ. ეკატერინემ დი-ლის გრძნობიერებით აღნიშნა თავის ჰერავს მეუღლე-მეგობრის ხსენა და თანაც დიდს შორსმკვრივლობით მოუპოვა ამ ხსენების აღნიშვნას ღირ-სეულ ადამიანის ნამდვილი სულიერი თვისების შესაფერი სახე.

ამისათვის ქართველი ხალხის შეგნებუ-ლი ნაწილი არასოდეს არ დაიფიქვებს პატივცემულ კნ. ეკატერინეს სახელს და მის მოღვაწეობას.

ჩვენდა სასიხარულოდ მან განაცხადა თანხმობა მონაწილეობა მიიღოს პირა-დოდ როგორც პრემიების დანიშნის საქმეში, ისე შემოსხენებულ თხზუე-ბათა გამოცემაში...

ნიკოლოზ ბარათაშვილის თხზუ-ლებათა მხატვრული გამოცემა.

განსვენებულ თავი. ნიკ. რევ. ერის-თავის მეუღლემ კნ. ეკატერინე მიხეი-ლის ასულმა თვითონ აარჩია ქართველ ლიტერატურისაგან კომისია, რომელ-საც მიანდა ჩვენი მგოსნის ნიკ. ბარა-თაშვილის თხზულებათა მხატვრული და

ავადმყოფი გამოცემა. გამოცემის წი-ნასწარ ხარჯს კნ. ეკატერინე თვითონ კისრულობს; გამოცემაზე კი განმარტე-ბა წინასწარი ხელის მოწერა.

ამ კომისიას 5 პროც. უყვე ჰქონ-და სკოლა და ამ მოკლე ხანში შეუ-დგება მასლების შეგროვებას წერა-ლებისა და ტექტის დამზადებას და სხვ.

წიგნში იქნება მოთავსებული: ვრცე-ლი ბიოგრაფია და წერილები შემდეგ თემებზე: „რომანტიზმი და ნიკ. ბარა-თაშვილი“, „მსოფლიო სვედა და ნიკ. ბარათაშვილი“, „ნიკ. ბარათაშვილის ღერძი“, „ნიკ. ბარათაშვილის ზო-ენა“, როგორც დასაწყისი ახალი ქართულ მწერლობისა“ და სხვ. გარ-და ამისა ყოველი ლექსის შე-რსება დაიბეჭდება ცალკე ვრცელი ის-ტორიულ-ლიტერატურული განმარტე-ბა: როდის, რა პირობებში და რის გამოა დაწერილი ლექსი როდისა და-ბეჭდილი, რა და რა განსხვავებაა სხვა დასხვა ვარიანტში, რას არკვევს პოე-ტი ლექსში და სხვა.

წიგნს ჩართული იქნება მრავალი სურათი იმ პირებისა და ადგილებისა, რომელთაც რამე დამკრძნებულმა აქვთ ნიკ. ბარათაშვილის ცხოვ-რებასთან, და რომელიც მოხსენებუ-ლი არიან მის ლექსებში და წერილებ-ში. დასურათების მიზანია პოეტის პი-როვნებისა და მისი დროის გაცნოე-ლება, ამის გამო წიგნში დაიბეჭდება სხვადასხვა ორნამენტ-ჩუქურთმები და პოეტის ავტოგრაფები.

წიგნის ბოლოში იქნება მოქცეუ-ლი ვრცელი ბიბლიოგრაფია ყველა იმ წერალობის, რომელიც კი დაბეჭ-დილია ნიკ. ბარათაშვილის შესახებ.

როგორც კი გამოირკვევა ხარჯთ-აღრიცხვა, გამოცხადდება ხელის მო-წერა.

წიგნი გამოვა 1916 წელს 22 ნო-ემბრისათვის, როცა სრულდება ასი წელიწადი მგოსნის დაბადების დღიდან. სარედაქციაო კომისიას უფლება აქვს თავის მხრით მიიწვიოს მკლდნე პირები.

წესები

თავ. ნაჯიფი რევაზის-ძის ერისთავის სხელის პრემიის გაცემას.

1. თავ. 5. რ. ერისთავის პრემიის ფონდად გადადებულია 10,000 მან. თბ. სათავად აზნაურო საადილ-მამუ-ლი ბანკის 5 პროც. გირავნობის ფურცლებისა.

2. ეს თანხა იქნება ქართველთა შო-რის წერა-კითხვის გამავრცელებელ სა-ზოგადოების განკარგულებაში და შე-ირიცხება ამ საზოგადოების საეკი-ა-ლურ თანხათა შორის.

3. ამ თანხიდან წლიური შემოსე-ვალი მიეცემა პრემიად ქართულის სი-ტყვა-კამბულის მწერლობის საუკეთესო ნაწარმოების, ანუ ხელნაწერის ნა-წარმოების.

4. პრემია მიეცემა საუკეთესო ორი-გინალურ ნაწარმოებისათვის; არ არის აკრძალული პრემიის მიცემა მაღალ ღირსების ნათარ გმნ მხატვრულ ნაწა-რმოებისათვისაც, ხოლო უპირატესობა მიანიც ეძლევა ორიგინალურ ნაწარ-მოებს.

5. პრემიის განაწილება შეიძლება სხვა და სხვა ნაწარმოებთა შორის, ხოლო არა უმეტეს ვიდრე სამ ნაწი-ლად.

6. წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოება ყოველ წელიწადს გამო-აცხადებს სიას იმ ნაწარმოებთა, რომელნიც კონკურსის დირსად ჩათვლე-ბიან. თუ ამ ნაწარმოებთა ავტორებმა ერთი თვის განმავლობაში წინააღდე-გობა არ განაცხადეს, მიჩნეულ იქნე-ბა, რომ იგინი თანხმანი არიან მათი ნაწარმოებნი საკონკურსოდ წარდგე-ნილ იქნენ. იმ ავტორმა, რომელსაც ხელნაწერი აქვს და უნდა საკონკუ-რსოდ წარადგინოს, სურდა გაუწავდეს წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზო-გადოების გამგეობას თავისი ხელ-ნა-წერა.

7. პირველი პრემია გაიცემა 1917 წ. იანვარში იმ თხზულებისთვის, რომელიც დაწერილია ან დასტამბული არა უადრეს 1915 წლის იანვრისა. შემდეგში კი პრემია მიეცემა იმ თხზულებათათვის, რომელიც დასტამბულია ან დაწერი-ლი პრემიის ვადის წინა წელში, მაგ. 1918 წლის პრემია მიეცემა იმ თხზუ-ლებას, რომელიც დაწერილია ან დასტამბული არა უადრეს 1917 წლის იანვრისა.

8. პრემიის დანიშნა ეკუთვნის წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგა-დოების გამგეობას, რომელიც ირჩევს ამისთვის საკონკურსო ქუჩრის, რომ-ლისათვის დასტამბულია ან დაწერი-ნენ მიწვეულნი გადამწყვეტი ხმით დრამატულ საზოგადოების წარმომად-

გენელი, რომელსაც ირჩევს დრამა-ტიკული საზოგადოების გამგეობა, სიტ-ყვა-კამბულ მწერლობის საზოგადოე-ბის გამგეობა და თვით დამხმარებელი თანხისა კნ. ეკატ. მიხ.-ასული ერის-თავისა, რომელსაც ნება ეძლევა, თუ თვითონ ვერ დაესწრო რამე მიზეზის გამო, გაგზავნოს თვის წარმომადგე-ნელი.

9. თუ წერა-კითხვის გამავრცელე-ბელი საზოგადოება რამე მიზეზის გა-მა დაიხურება და მისა საქმეების ლი-კვიდაცა მოხდა, ეს თანხა გადაეცემა წერა-კითხვის საზოგადოების კრების დადგენილების თანახმად ერთ-ერთ აკულტურულ დაწესებულებას, რომელ-საც იგივე მიზანი აქვს.

შოგის სანატორიუმი.

ამ ერთი წლის წინად რაქაში მცხოვრებმა ექიმმა ბ. შამშე ლეგე-ვამ დაიწყო მუშაუ საყურადღებო საქ-მე. მან მონახა რაქაში ერთი საუკე-თესო ადგილთაგანი, სადაც შესაძლე-ბელია გაკეთდეს ფოტოგვებით ავადმყო-ფთათვის დიდი სანატორიუმი.

ეს ადგილი გახალათ შოგი, რომე-ლიც მდებარეობს სამხედრო-ოსეთის გზაზე, დაბაონსა და ს. უწყერის ზევით მდინარე ქანჭხის მარჯვენა ნაპირზე, იქ, სადაც ეს მდინარე ერთვის რონს. ეს ადგილი ეკუთვნის სოფ. გლოლის სახელმწიფო ტყეს და მდებარეობს 4.000 ფუტის სიმაღლეზე ზღვის ზე-დაპირიდან, შეიცავს 5.000 დესტინას სადაც უმოავრესად გაშენებულია ფიქ-ვი, ნაძვი და სხვ. ვარშემოარტული ალბიური საძირებები. ქარი სრულებით არ იცის ამ ადგილებში; სუბუქი ნია-ვი, რომელიც მდინარე ქანჭხის მო-ყვება ხოლმე, ხელს უწყობს ჰაერის სიწმინდეს. ამავე ადგილში სხვადასხვა მანუქულის წყლებია: მთავე ნახშირ-ბადიანი რკინა-ნარევი, სოლისა და სხვა მინერალური.

ჩრდილოეთ კავკასიიდან შეიძლება მისვლა შოგში მამისონის უღელტეხი-ლით. ქიანურის ხეობიდან შეიძლება წამოსვლა სადგურ დარკვეთიდან შვე-რის უღელტეხილით; ქუთაისიდან ან ტყვიბულზე ნაქარას უღელტეხილით ან-და სამხედრო-ოსეთის ანუ ლენს-მის გზით. შოგი სოფ. უწყერიდან 13 ვერსტის სიშორეზე, სოფელ გლო-ლიდან კი 3 ვერსტზე.

ექიმმა ლეგევამ ამ ადგილში სანა-ტორიუმის გასამართავად განიზრახა ცალკე საზოგადოების დაარსება, რომ-ლის წესდება შეიმუშავა და დამტკი-ცებნა კიდევ 19 აპრილს 1914 წელს ქუთაისის საგუბერნიო მთავრობას.

ამ დაარსებულ საზოგადოების, რომ-ლის სახელი „სანატორიუმი შო-გი“-ა, მზანია არის სანატორიუმების დაარსება ხელმოკლე ავადმყოფებისათვის, განსაკუთრებით იმთათვის, რომელთაც ქლქი სჭირთ, აგრეთვე იმ ავადმყოფებისათვის, რომელთაც ნერ-ვები სუსტი აქვთ ანდა გულის ავად-მყოფობა. ხსენებულ მიზნის განსაზო-რცილებლად საზოგადოება აგებს იფ და მოხერხებულ ბინებს, აძლევს ავადმყოფებს სასმელ საქმელს და საე-ქიმოდ დახმარებას უწყევს. საზოგადოე-ბის წევრობა შეუძლია ყოველ სრულ-წლოვან პირს. კერძო პირებს გარდა, წევრთა ჩაწერა შეუძლიათ სხვა და სხვა ამხანაგურ და საზოგადოებრივ დაწესებულებათ, რომელნიც საზოგა-დოების კრებებში მონაწილეობას მი-იღებენ თავიანთ წარმომადგენელთა საშუალებით. საპატოო წევრებთ მიი-ღებან, საზოგადოების დადგენილე-ბით, ის პირები და დაწესებულებანი, რომელთაც საზოგადოებას შეიწიწი-რეს არა ნაკლებ 500 მანათისა ან სხვა რამე განსაკუთრებული სამსახუ-რი გაუწიეს. საპატოო წევრს უფლე-ბა აქვს ერთი კმდლდატი წარმოად-გინოს სანატორიუმში მოსათესებ-ლადა. ნამდვილ წევრებთ ითვლებიან ის პირნი, რომელთაც შემაკეთე წლი-ურად არა ნაკლებ სამი მანათისა, ან ერთაროულად არა ნაკლებ 50 მანათისა.

შარშან საზოგადოებას ჰქონდა სა-ზოგადო კრება, რომელზედაც არი თვითონ ექ. შამშე ლეგევა; მის თანა-შემწეთ ექ. ასლან გლოვანი; ხაზი-ნადრად თავ. დიმი. ალ. ყიფიანი, რომელიც მუდამ იმყოფება სოფ. ტოლის (რაქის მახლობლად), კრებალოს ფოსტის სადგურის ახლოს; მის თანაშემწეთ —ხარკის ამკრები ინსპექტორი იოსებ

მდიენიშვილი. გამგეობაში ერთხელად არიან კიდევ ლეგევის მამაშვილი ასლან გლოვანი, ექ. გიორგი ნიკო-ზაძე, სე. ალ. მაქავარიანი, დეკ. მა-თე გორდენიანი, ალ. იოს. კვიტაშ-ვილი, პროვიზორი ლავრენტი ლო-ლელიანი და სხვ.

გამგეობა შეუდგა მოქმედებას და სურს განახორციელოს მინდობილი საქმე და რაც შეიძლება მაღე დაარ-სოს სანატორიუმი შოგში: გამგეობა ცდილობს ჩვენსავე საზოგადოებაში მო-სძებნოს თანამგრძნობი შეძლებული ხა-ლხი, რომელიც ხელს შეუწყობს საქ-მის კეთილად დამთავრებას, ექ. შ. ლეგევა კიდევ შეუდგა მოგზაურობას საქართველოსა და კავკასიაში ამ მიზ-ნით.

სასურველია თანხა შეგროვდეს ჩვენშივე, რომ ამ ყოვლად საშუალო ადგილითა და წყლებით სარგებლობა არ ჩაუვარდეს სხვის ხელში. ვუსურვებთ, რომ იმედი არ გას-ცრუებოდეს თაოსანთ.

თანამგრძნობი.

მოგზაურის დღიურიდან.

სოფ. ქვემო-დოსში გაგზავნება.

წარსულ კვირის, 29 მარტს, საზო-გადო კულბის თაოსნობით შესდგა ექსკურსია სოფ. ქვემო-დოსში. გავგზავნეთ დილის 9 საათზე დი-დუბიდან. მტკვარში ბორნით გავდიეთ. მეტი წილი მგზავრების მოწაფეებისა-გან შესდგებოდა.

სოფ. ქვემო-დოსი, ანუ მეგრელი, როგორც მასწავლებელ თვით გლუხები, რადგან ეს სოფელი, თურმე, გავგნე-ბული ძველადანვე ორ გდმოსახლე-ბულ მეგრელისაგან და დღეს ოც კო-მლადმდინდა, მდებარეობს ქ. თბილი-სიდან ჩრდილო — დასავლეთისაკენ 3-4 ვერსტის მანძილ

ლიტერატურასაც განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს საკუთარი ლიტერატურის ისტორიაში. ეს ასეც უნდა მოხდეს იმის, რადგანაც ჩინეთის ისეთი დიდი-მდიდარი ენაა, რომელიც ნებისა და საშუალებების არ აძლევდა და არ აძლევდა მუდმივად და ადვილად გაგებარება სხვა ხალხებთან ურთიერთობა და კავშირი. ამიტომ ჩინელების ცხოვრება მუდამ კარ-ჩხევით იყო. მეტიდან ადვილად იკმაყოფილებდნენ მოთხოვნილებას, რადგანაც ბუნება უხვი იყო და არის. ესეც უნდა ითქვას, რომ თვით მათი მოთხოვნილებანი არც ისეთი ფართო თვისებებსა არიან.

ჩინეთის ლიტერატურის შესწავლა მეტად ძნელია, რადგანაც თვით ენა განსაკუთრებული ავტუტუტებისა: ყოველი სიტყვა ჩინურ ენაში წარმოადგენს ფესვს და ყოველი ფესვი—სიტყვას. ამას გარდა ჩინურ ენაში ცალკე ბგერათა არა აქვთ წერილობითი გამოხატულება. ყოველ სიტყვას აქვს თავისი ნიშანი, რომელთა რიცხვი 40,000-მდეა.

ამ უკანასკნელ საუკუნეების ჩინური ლიტერატურა უცნობი იყო ევროპისათვის. ევროპაში არც იყვნენ დანერგებული კარგა ხანს, მაგრამ ინტერესებულნი კარგა ხანს, მაგრამ ინტერესებულნი, ფრანგმა და გერმანელმა მეცნიერებმა მოახერხეს ჩინეთის გონებრივი საღაროს გასაღების მოძიება. შეიწავლეს მათი ლიტერატურა და მთელ განათლებულ ქვეყნიერებას ამცნეს თავიანთი ნაკვლევი.

ჩინეთის კულტურის ჯერ კიდევ ქრისტეს დაბადების ორი ათასის წლის წინდ ჰქონდა იგივე თვისებები, რომელიც მას დღესაც ახასიათებდა. ჩინელების ცხოვრება იმგვარად მიმდინარეობდა, რომ ნება-უნებურად მათ უნდა მიეცათ ყურადღება მართა პრაქტიკულ მხარისათვის. ამიტომ მათ სრულებით არ ახასიათებთ იდეალისტური მიდრეკილება. ჩინური ბგერათა, ბგერის მომთმენი და ამტანი მთელი თავის ცხოვრების განმავლობაში იბრძვის არსებობისათვის. რესპუბლიკის დაარსებამდე მას სწამდა მხოლოდ ერთი მღაფრი ძალა თავის ზოგადიზანსა.

ჩინეთის ერთ-ერთ უძველეს პოეტურ ნაწარმოებთან წარმოადგენს მეტაფორულს, ანუ ცვალებადობა, წიგნი „ი-კინგი“. ამ წიგნში მოყვანილია ჩინელების უძველესი, თუ როგორ შესდგა სამყარო: ბუნებაში ყველაფერი იწყება ორი ასაკისგან, მაშასადამე და დედაც იანგისაგან, რომელნიც დაიბადნენ პირველ ყოვლით არსება ტაი-კეისიდან. ამ წიგნს დიდის პატივი ექცეოდა ჩინეთში.

ჩინეთის სხელმწიფო სარწმუნოების დამაარსებელმა დიდმა ბრძენმა კონფუციუსმა (551 წ.—479 წ. ქრ. დამ. წინ) ეს წიგნი განმარტა მორალურ—პოლიტიკურ თვალსაზრისით და ხალხის მასისათვის ადვილ გასაგებმა გახადა. მაგრამ კონფუციუსის მართა ეს წიგნი არ განუმარტებია, მან შესწავლა და ახსნა ყველა ძველი ხელნაწერი. ამ გზით და ახალგაზრდობისათვის მიმართულ ქადაგებით მან განსწავლა უკეთესი მომავალი მოგებლობებისათვის თავის ქვეყნისათვის. კონფუციუსის მრავალი მოწაფე გაუჩნდა. მის გარდა ჩინეთს ჰყავდა კიდევ ბიძენი ლაო-ტე, რომელმაც დასტოვა დიდი შრომა „ღვთაებრივი სათნოების წიგნი“, ამ შრომის ახასიათებს ღრმა სიბრძნე, მაგრამ იმდენად ბუნდოვანად არის დაწერილი, რომ დაშვება მრავალი განმარტება და ახსნა, რომელნიც ერთმანეთს ძალიან ეწინააღმდეგებიან.

ქრისტიანულ ხანის პირველ საუკუნეში ჩინეთში ფეხი მოიკიდა ბუდიზმი და დაშვება მდიდარი ლიტერატურა.

„ი-კინგის“ წიგნის გარდა ჩინელების საყვარელ წიგნთა შორის სკიპროა დავახსენოთ ისტორიის წიგნი „შუ-კინგი“. ამ წიგნში დიდი ადგილი აქვს იმპერატორსა და მის მინისტრებს შუა ნამაზობა, თუ როგორ უნდა იყოს მოწყობილი ჩინეთის სამეფო, როგორ უნდა იყოს გამოცემული კანონები და ავტუტუტული მეცნიერება და ხელოვნება. ცნობილია აგრეთვე წიგნი „ში-კინგი“ (სიმღერათა წიგნი), რომელშიც მოგვითხრობს ყველა სახალხო სიმღერები და ქებათა ქებანი. სიანტერესოა წიგნია კიდევ „ლი-კი“—რიტუალების (ჩვეულებათა) წიგნი, სადაც თავმოყრილია ყველა ცერემონიალური და ჩვეულებები, რომა

ლითაც საცდა ჩინელთა ცხოვრება.

იყო დრო, როდესაც ჩინეთი შესდგებოდა ცალკე-ცალკე არსებულ პატარა პატარა სახელმწიფოთაგან, რომელთაც ვასალური დამოკიდებულება ჰქონდათ იმპერატორთან. აი ამ წინადასტორიულ დროს ეკუთვნის ჩინელებს სუფილესი სასიმღეროები. ეს დრო ოქროს ხანად ითვლება ჩინეთის ისტორიაში. მაშინდელ ზნე-ჩვეულებათა ჰქონდათ პატრიარქალური სიდიადე და სიმარტევი. ამიტომაც ამ ხანად დაშვება პირველი ნამდვილი სახალხო სიმღერები. ჩინეთის იმპერატორებს კარგად ჰქონდათ შეგნებული ხალხურ შემოქმედების მნიშვნელობა, ეს სხანს იქნა, რომ დანიშნულ დროს ისინი იწვევდნენ თავიანთ კარზე თავის ვასალებს, რომელთაც ვალად დიდი წარმოედგინათ მათი ოქროს სასიმღეროები. ამ სასიმღეროებს გასასინჯავად აძლევდნენ მეცნიერებს და თუ ესენი იწონებდნენ, მაშინ დასცავდნენ მიქონდათ საიმპერატორო ბილიოთეკაში. ამავდროულად მღეროდნენ განსაკუთრებული სილამაზაწაულა შემთხვევებში.

კონფუციუს ყველა ეს სახალხო სიმღერები შეკრიბა და იმაში მოიწონა სამასთერთმეტი. ამ სიმღერების წიგნს „შუ-კინგის“ დაუწყო დგნა სასტიკმა თვითნება იმპერატორმა ში-გოანგ-ტემ, რომელმაც პარძანა მისი დაწვა. ურჩს მოელოდა სიკვდილით დასჯა. ეს წიგნი ხელ-ახლა იქნა აღდგენილი, როგორც გარდმოცემა გემოწობს, ერთი ბრძისა და ერთი ახალგაზრდა ქალის ნათქვამის წყალობით. ამ წიგნს შემდეგ მრავალჯერ ხელა წილობდნენ შემოწმებმა. ჩინელმა მეცნიერებმა სწორედ ტექსტად სწეს მათს ტექსტს 129 წლის დწერილი ქრისტეს დაბადების წინდ. ამ სახით მოაღწია ჩვენამდის სხნებულმა წიგნმა „ში-კინგის“ შეკრებილია ყველა სიმღერები, რომელნიც შეგნებანი ყოფა-მღომაგრობას და ჩვეულებებს, აგრეთვე შესწანი და ქებათა-ქებანი. სასიმღეროები ფორმის მხრით ტარებათ არიან დაყოფილი. ეს ტარებები შესდგება სტრიქონების თანაბარ რიცხვიდან, რომელნიც ერთმანეთთან უმთავრესად დავამრტებულნი არიან რითებით. ჩვეულებრივად პირველი ტარებში გამოთქმული აზრი მეორე და მესამე ტარებშიც მეორდება ცოტაოდენი ცვლილებით. ეს გარემოება იხსნება იმით, რომ ეს ნაწარმოებები სახალხო პოეზიისა სიმღერად იქნენ დანიშნულნი. საგნები ამ ღირსიულ პოეზიისა სხვადსხვა ნაირია: სოფლის მშენებლობა ცხოვრების სურათები; სოფლის კერის სასიხარულო ამბები; საარშოყა ამბები, ცხოვრების სიმღერები ხობებში. არის აგრეთვე ისეთი სიმღერები, სადაც გამოთქმულია მწუხარება ქვეყნის სამშობო მდგომარეობის გამო, აგრეთვე აწერილია მმარტელების დესპოტიური გაბეგობა და სხვ. სიმღერებში გამოთქმულ დიდში არ მოსწონს სიმღერები; და თუ მოსწონს ეს მხოლოდ თავზე-ხელადმულობის სიყვარული. ჩინეთის ცხოვრება სწორედ ისე მოეწყო, რომ მან იცის მხოლოდ მოკრძალება და მორჩილება.

მხატვრობის მხრით ქირფანსი არიან განსაკუთრებით ჩინეთის ისტორიის პირველი ხანის სიმღერები, უკანასკნელი კი წარმოადგენენ მხოლოდ მიმაძეხს კლასიკური ნაწარმოების, თუმცა მათი გარეგნობა უფრო ლამაზია. ცნობილია ყველაზე ღირსი-ნეს ლექსები. პრინსი და მოთხრობების დარგში ჩინელებმა ბერები რომ შექმნეს, მაგრამ მათ პოეტური ძალა აკლიათ. ჩინური რომანები უფრო ქრონიკის წარმოადგენენ, რომელშიც სოცარის სიმართლით და სინამდვილით უბრალოდ ნამაზობია ჩინურ ცხოვრების ყველა წერილობანი. ამის და მიუხედავად ჩინური რომანების ბევრ შინაარსს სხვა ქვეყნებში დაესესენ და გარდაქმნეს თავიანთ ლიტერატურისათვის. ჩინელებს ძალიან უყვართ ღრმა-ტიული წარმოდგენები, მაგრამ ამ დარგში შესანიშნავი არაფერი შეუქმნიათ. ყოველ ჩინურ ღრმას ეწმევა მორალისტური მიდრეკილება. ღრმა-ტიული კავშირები იმუდვა ჩვეულებრივად მორჩილებით, რაც ჩინეთში მიჩნეულია როგორც ერთ-ერთი სათნოება და უბედესი ზნეობრივი კანონი.

2. ი ა პ ო ნ ა

ჩინეთმა თავს კულტურით დიდი გავლენა იქონია იაპონიაზე. ეს მეტადრე მოსწონს იაპონურ ენაში. იაპონელები დაასესენ ჩინელებს ანანს. ამიტომ იაპონური ისეთივე ძნელი შესწავლია, როგორც ჩინური. იაპონურიდან თარგმნა მეტად ძნელია, რადგანაც იაპონელებს უყვართ ზნე-დგენა გამოთქმა. იაპონურ ენაში არის მრავალი ერთბაგრიანი მარტელები, რომელთა მნიშვნელობა დამოკიდებულია იმაზე, თუ რა ადგილი უჭირავთ მათ სიტყვაში და როგორ არიან წარმოთქმულნი. ასე რომ დიდი ფიქრია საჭირო, რომ ჩახედოს კაცი იაპონურად გამოთქმულ აზრს.

სანამ იაპონიაში გავრცელდებოდა კონფუციუსი და მისი მოწაფის მენცის მოძღვრება, იქ გაბატონებული იყო თავისებური მორალური სწავლა, რომლის უმთავრეს საგნად ითვლებოდა წინაპართა პატივისცემა.

წინაპართა პატივისცემა დაშვება მთელი რიგი იაპონელების ნაციონალურ შეხედულებათა და ჩვეულებათა. თუმცა ეს მოძღვრება სარწმუნოებად არ გადაქცეულა, მაგრამ მაინც იგი დიდი საფუძვლად მყოფად ზღაპრებსა სიმღერებსა და ლექსებს, რომელნიც დიდი ხანია ჩაწერილი არიან და აქამდე მათ გულ-მოდგინედ კითხულობენ.

იაპონიაში ჩინეთის ფალოსოფია შეითვისეს ჰუიარტისმა მოსილმა კლასებმა, ხალხის მასამ კი მიიღო დიდებულნი, რომელმაც მასზე კეთილი გავლენა იქონია.

იაპონიის ლიტერატურის უძველეს ნაწარმოებად ითვლება კიოში, რომელიც სამ ნაწილად იყოფა: პირველში მოთავსებულია ამბები ქვეყნიერობის გაჩენის შესახებ, დანარჩენ ორში კი—იაპონიის ისტორია დასალოცებით 680 წლიდან ქრ. დამ. წინ 628 წლიდან ქრ. დამ. შემდეგ; მაგრამ რამდენად სიმართლით არის მოთხრობილი ეს ამბები, ამის თქმა შეუძლებელია, ცოტად თუ ბევრად ქვეყნის ისტორიული ცნობები იწყება დასაბოლოებით მესუფ საუკუნეში ქრ. დამ. წინ. აგრეთვე შეუძლებელია, რომ დიქტების და გმირების შესახებ მითებს არ შეეცვალოთ თავიანთი პირველდელი სახე ზეპირ-გადმოცემის დროს. ყველაზე წმინდად გადმოცემულია ძველი მითები და ზღაპრები გერედ წოდებულ ხსნება იმით, რომ ეს ნაწარმოებები სახალხო პოეზიისა სიმღერად იქნენ დანიშნულნი. საგნები ამ ღირსიულ პოეზიისა სხვადსხვა ნაირია: სოფლის მშენებლობა ცხოვრების სურათები; სოფლის კერის სასიხარულო ამბები; საარშოყა ამბები, ცხოვრების სიმღერები ხობებში. არის აგრეთვე ისეთი სიმღერები, სადაც გამოთქმულია მწუხარება ქვეყნის სამშობო მდგომარეობის გამო, აგრეთვე აწერილია მმარტელების დესპოტიური გაბეგობა და სხვ. სიმღერებში გამოთქმულ დიდში არ მოსწონს სიმღერები; და თუ მოსწონს ეს მხოლოდ თავზე-ხელადმულობის სიყვარული. ჩინეთის ცხოვრება სწორედ ისე მოეწყო, რომ მან იცის მხოლოდ მოკრძალება და მორჩილება.

მხატვრობის მხრით ქირფანსი არიან განსაკუთრებით ჩინეთის ისტორიის პირველი ხანის სიმღერები, უკანასკნელი კი წარმოადგენენ მხოლოდ მიმაძეხს კლასიკური ნაწარმოების, თუმცა მათი გარეგნობა უფრო ლამაზია. ცნობილია ყველაზე ღირსი-ნეს ლექსები. პრინსი და მოთხრობების დარგში ჩინელებმა ბერები რომ შექმნეს, მაგრამ მათ პოეტური ძალა აკლიათ. ჩინური რომანები უფრო ქრონიკის წარმოადგენენ, რომელშიც სოცარის სიმართლით და სინამდვილით უბრალოდ ნამაზობია ჩინურ ცხოვრების ყველა წერილობანი. ამის და მიუხედავად ჩინური რომანების ბევრ შინაარსს სხვა ქვეყნებში დაესესენ და გარდაქმნეს თავიანთ ლიტერატურისათვის. ჩინელებს ძალიან უყვართ ღრმა-ტიული წარმოდგენები, მაგრამ ამ დარგში შესანიშნავი არაფერი შეუქმნიათ. ყოველ ჩინურ ღრმას ეწმევა მორალისტური მიდრეკილება. ღრმა-ტიული კავშირები იმუდვა ჩვეულებრივად მორჩილებით, რაც ჩინეთში მიჩნეულია როგორც ერთ-ერთი სათნოება და უბედესი ზნეობრივი კანონი.

ჩინეთმა თავს კულტურით დიდი გავლენა იქონია იაპონიაზე. ეს მეტადრე მოსწონს იაპონურ ენაში. იაპონელები დაასესენ ჩინელებს ანანს. ამიტომ იაპონური ისეთივე ძნელი შესწავლია, როგორც ჩინური. იაპონურიდან თარგმნა მეტად ძნელია, რადგანაც იაპონელებს უყვართ ზნე-დგენა გამოთქმა. იაპონურ ენაში არის მრავალი ერთბაგრიანი მარტელები, რომელთა მნიშვნელობა დამოკიდებულია იმაზე, თუ რა ადგილი უჭირავთ მათ სიტყვაში და როგორ არიან წარმოთქმულნი. ასე რომ დიდი ფიქრია საჭირო, რომ ჩახედოს კაცი იაპონურად გამოთქმულ აზრს.

კრებულს სიმღერებში. მრავალი ლექსი, რომელნიც ცნობილია იაპონიაში. ვერ გადაითარგმნება, რადგანაც იაპონური ლირიკაში არის ბევრი ისეთი პოეტური სახეები, რომელთაც განსაზღვრული თავიანთი ნიშნელობა აქვთ; იმდენად ფართო, რომ აუხსენად ისინი გავუგებარნი რჩებიან არა-იაპონელისათვის.

თვითი იაპონიაშიაც დიდ როლს თამაშობს, ხალხსაც ძალიან უყვართ თავის ღრმა და ოპტიკური. დამატებული ნაწარმოებები უდიდესი ზომისა; ძველ დროში. საღამოდან მოყოლებული დილაამდის გრძელდებოდნენ. ახლა, როდესაც იაპონელებმა ბევრი რამ შეითვისეს ევროპელებისა, მათ თავიანთი საქმეშიაც გადაიტანეს ახალი ჩვეულებანიც. იაპონიამ საზოგადოდ დაგვანახა, თუ როგორ არის სასარგებლო კარგის გონიერი მიმაძეგლობა, საღი ზნისა და ჩვეულებების გრძელ ნიადაგზე გადატანა და გადაყენა. ამ თვისებამ ისეთი გზა გაუხსნა იაპონიას, რომ ადვილად შესაძლებელია ის გადაიქცეს აზიის გონებრივი ცენტრის ხელმძღვანელით.

მ. ინ დ ე თ ი.

ინდოეთის ლიტერატურას აქვს მეტად ფანტასტიური ხასიათი. ამაში გამოსჭვივს გავლენა მდიდარი ბუნებისა, რომელიც მეტად დიდ ნაყოფს აძლევს მშრომელს. ისტორიული პირობებიც არ ითხოვდნენ ხალხისგან თავის ნება-სურვილისათვის ძალა დატანება. თავის ცხოვრებას ხალხი ატარებდა ოცნებაში; ფანტაზიას არავითარი საზღვარი არ ედებოდა.

ინდოელების ლიტერატურის პირველი წერილობითი ნაშთები დაწერილი არიან ეგრედ წოდებულ სასკრიტულ ენაზე და ცნობილია იან „ვედების“ სახელით. სიტყვა „ვედ“ ნიშნავს ცოდნას, სწავლას. ამ ვედებიდან შესაძლებელია კაცმა წარმოადგინოს ადვილად, თუ როგორ გადაეცა ხალხი პირველ სარწმუნოებრივ წარმოდგენიდან, რომელიც გამოიხატებოდა ბუნების გარემოებაში, ღვთაების განცხადებულ იდეებზე. მრავალი მითი მიმდინარეობს აქამდე. რომელიც დამოუკიდებელია სხვა და სხვა სახელით: სავიტრი, მიტრა, ვიშნუ.

ვედები სულ ოთხია; მათში შეკრებილია ქებათა-ქებანი, საღვთისმეტყველო განმარტებანი, საბრტალო წესები და სხვ. ყველაზე საყურადღებოა ქებათა ქებანი უძველეს ვედსი, რომელნიც ჩაწერილი არიან 1800—1500 წლებში ქრ. დამ. წინ და რომელნიც, მაშასადამე, უფრო ადრე არიან შედგენილი. ამ ქებათა-ქებაში მარტივი სილიდით გამოხატულია სხვა და სხვა აზრები, მათი სახეები სადა, აღებულია ყოველ—დიდურ ცხოვრებიდან; მაგრამ ძლიერია და ცხადი.

ინდოს მასხეზე, მაგ., ნათქვამია, რომ იგი არის კაცთა მეფე და უჭირავს ესენი თავის უფლების ქვეშ, როგორც „სალტეს ურმის თვლის მანები“; პოეტი სოსიუს ვარუნუს მოხსნას მას ცოდებები „როგორც ხმის თოკი“ და სხვ. პოეტური მნიშვნელობის მხრით განსაკუთრებით კარგები არიან ის ქებათა-ქებანი, რომელშიც გამოხატულია ძიება სულიერი ღვთისა; ეს ქებათა-ქებანი უგვიანესი დროისა; მათი ავტორებთ უნდა ჩათვალონ ქურუმები. მაგრამ უძველეს ხობებშიც მოსწონს ინდოელების მდიდარი უსაზღვრო ფანტაზია და აზრის სიქცადეს ზნობად ხელს უშლის სახეთა სიმრავლე.

ინდოეთის ლიტერატურაში მრავალი ამავაი გმირთა შესახებ. ჩვეულებრივად ყველა ეს მითები ავტუტუტია ვისიმე გმირულ მოქმედებაზე. თვით ის პიროვნებანი კი, რომელთაც აწერს მითი ამ მოქმედებას, უმთავრესად მოგონილი არიან ან წარმოადგენენ შემოგონილობით პიროვნებას, რომელსაც ხალხის ფანტაზია აწერს მრავალ სხვა პირთა დეაწს. რაც უფრო ძველად მცხოვრებია გმირი, მით უფრო მისი ცხოვრება იკმაზება ფანტასტიურ ამბებით. ამგვარად გმირები ბოლოს და ბოლოს იღებენ ღმერთთა სახეებს.

ინდოეთის სავიბო თქმულებათა შორის ცნობილია ორი: რამაიანა და მაჰაბარატა. თუმცა არის ზოგან ნიშნები, რომ ავტორი ესა და ესაო, მაგრამ, მაინც, უფრო საფიქრებელია, რომ ეს წმინდა ხალხური ნაწარმოებია, რომელიც შემდგომი ერთმა ვინმე ჩაწერა.

რამაიანა გვიამბავს მეფისშვილ რამას ცხოვრების შესახებ, რომელიც უზუნაესმა ღვთაებამ გამოუგზავნა დედა-მამას, რომ ესნა იგი ბუმბერაზთა მეფის რამანას სისასტიკისაგან.

მაჰაბარატას შინაარსი შეადგენს ორ სამეფო გვიარეულობის ბრძოლა. ეს ისტორია იმ უდიდეს ბრძოლათა, რომელიც ჰქონდათ უძველეს დროს ინდოსტანში მცხოვრებ არიელებს. ამ პოემაში მრავალი ამავაი მოთხრობილი, რომელთაც, თუმცა კავშირი არა აქვთ რა თემსთან, მაგრამ ნათლად აჩვენებს, რომ ინდოელები ნათესავები არიან დანარჩენ არიელ ხალხებსა. მაგალითად, მაჰაბარატას ერთი გმირთაგანი სახელდობს კარანა მრავალი თვისებით გვაგონებს გერმანელ ზოგფრიდს ან ბერძენის აქილესს. ამავდროულად არის მოთავსებული ორი ამავი, რომელთაც მთელი საუკუნეები გაიარეს, არ დაუკარგავთ კაცობრიობისათვის ინტერესი და კიდევ ბევრ საუკუნეს გაივლიან. ეს არის, ნათლად დამაინტის და „სავიტრის“ ამბები. რიგი მრავალჯერ გადათარგმნილია და შემუშავებულია.

რამაიანა გავლენითლია ბრამინიზმის გავლენით, რომელიც ჰქადაგებს ამქვეყნიურის უარყოფას, როგორც საშუალებას ცხოვრების აზრის—მოსაფლის სულის ბრამასთან შეერთების—მისაწვად. ეს მოძღვრება მეტად ეწინააღმდეგებოდა ბუნებრივობას, რომ დემოკრატია ინდოელთა ფანტაზია. მათ ლიტერატურაში განსაკუთრებით ღირსიულ პოემაში ჩვენ ვხედავთ მუხლას ორი უკადრესობისა—სასტიკი ასკეტისა და სიკოცლის სიმბოლურის მხრეაღელ წყურვილისა.

ამ ორ სხნებულ დიდებულ პოემის გარდა, არის აგრეთვე ეგრედ წოდებული პურანები, მაგრამ ესენი მოკლებული არიან დიდ მხატვრულ ღირსებას. მათ აქვთ მხოლოდ სარწმუნოებრივი მნიშვნელობა: ისინი შეადგენენ ქვეყნის გაჩენისა, ჩვეულებათა წესებისა და სხვათა შესახებ ამბების კრებულს.

უფრო უკანასკნელ ხანის პოეტებს შორის ცნობილია კალიდაზა, რომლის ნაწარმოებნი მოსწონთ და უყვართ ინდოეთის გარეთაც. ინდოეთის ლირიკის ნაწარმოებთა შორის, რომელნიც საყვარელია კალიდაზისა, რომელნიც საყვარელია ვენებით და სანუკარ ამბების აღწერით, კალიდაზის ლექსებს არა აქვთ ასეთი ელფერი. ისინი უფრო ბუნების მშვენიერი აღწერის შეიცვენ.

ყველა ჯერის პოეზიიდან ინდოეთში განსაკუთრებით განვითარებულია დამატაული. ინდოეთის დამატეს დიდია ალტაკებით დაუხვდნენ ევროპაში, განსაკუთრებით კალიდაზის „საკონტალის“, რომელიც, მაგ., გერმანიაში ისევე ცნობილია, როგორც მშობლიურ პოეზიის ნაწარმოები. ეს ალტაკება იმით აიხსნება, რომ ინდოეთის დამატეს მამო გაიცნეს ევროპაში, როცა რომანტიზმი აყვავებაში იყო. ზოგიერთი დრამები, მართალია, ძალიან პოეტურია და სასიამოვნო, მაგრამ სახეები მოკლებულნი არიან ინდივიდუალურ თავისებურობას. მოქმედება აქლია დრამებს. თემა ვითარ-

დება გარეშე, შინაგანი კონფლიქტი არ არსებობენ დრამაში. ინდოეთში საკონტალზე უფრო პოეტურია იმავ კალიდაზას „ეკიკაშორავანი“.

ინდოელებს აქვთ აგრეთვე სარწმუნოებრივი დრამები ძლიერი მითური ელემენტით, ალგორითული დრამები, სწორად ფრიად ღრმა აზროვნანი, გოდვილები, უმთავრესად ძლიერ სატირკული ხასიათისა. ისინი დაწერილი არიან გაბატონებულ წოდების და ბრამინების წინააღმდეგ. ეს სატირები ძლიერ გვაგონებენ საშუალო საუკუნოების სატირებს, რადგანაც სამღვდლოების ნაკლს ეხებიან: გაუშაძლობას, არშოყობას, უშმინდურობას და სხვ.

როგორც ყველა აღმოსავლეთის ხალხს, ინდოელებს აქვთ გავრცელებული დიდაქტიური პოეზია, ყოველნაირი ღრმა აზროვნანი თქმულებანი. მომეტებული მათი ნაწილი დაკავშირებულია ბუდის სახელთან. მათ კრებულს სახელად აქვს „ქეშმარიტების გზა“. მასში აღწერილია „ნირვანა“, თვით მოსაზება კი აზა, როგორც ზნობად ესმით ეს სიტყვა, არამედ თვით გაწმენა, ე. ი. ყველა ვნების შეკლება ადამიანში. ამ ნირვანას დაპირდებიან აქვს „სანსარა“, სამაქვეყნო ცხოვრება მისი გარეგანი ბრწყინებულებით.

არის აგრეთვე კრებული პოეტური ღრმა თქმულებათა სასიყვარულო, მოვლულობისა და სათნოების თემებზე. ამ თქმულებათა ავტორთა სთვლიან ვინმე ზნარ ტრინარს, რომელიც დაახლოებით სცხოვრებდა პირველ საუკუნეში ქრ. დამ. წინ.

მოსაფლია ლიტერატურისათვის განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვთ ინდოეთის აზაკებს, რომელთა კრებული ცნობილია „გიტაპაუგუსას“ სახელით. როგორც „ათას ერთი ღამის ზღაპრები“, ისე ეს არაკები, უფრო კი იკავები, შეადგენენ ერთი მეორის გაგრძელებას და საყვარელი აგრეთვე ღრმა აზროვანი თქმულებებით. ისლამთან ერთად ისინი გიცნეს არამებმა და ებრაელებმა, რომელთაც მეფეთმეც და მეფორმეც საუკუნეში გადასცეს რომანსო და გერმანელო ხალხებს. ასეთივე მნიშვნელობა აქვთ ინდოელების ჯღარესსაც.

ინდოეთის ლიტერატურა ძალიან მდიდარია მეცნიერულ შინაარსის თხულებებით; განსაკუთრებით სამართლის მეცნიერება, მედიკინა, გრამატიკა, ფალოსოფია და ღვთისმეტყველება. ამ ნაწარმოებთა უმთავრესი ნაწილი დაწერილია სასკრიტულ ენით კი აზა, აზამედ უფრო ახალ კოლოკითი: პალით და ბენგალურად. ამ ენად ინდოელების ლიტერატურაში, განსაკუთრებით რომანებში, გაჩნდა უსხოვლო, განსაკუთრებით ინგლისელების გავლენის ნიშნები.

d—d,

რედაქტორ-გამომცემელი

ბრიზოლ დიხასიმი.

სამხედრო ქუჩის და გოლოვინის პროსპექტის კუთხეში ფსატის სახლის პირდაპირ ვაიხსნა

ასხალი აფთიაქი
ბროვიზორ ვარლამ ახვლედიანისა.

ხელოვნურად
სამკურნალო და
შესაგებელი
ხიდეულობის წყალი

მიტროფანე ლ ა ღ ი მ ე და ა მ ს.

მზადდება საუკეთესო ხიდეულისწვერისაგან, წმინდა შაქრით, კიმიურად გაწმენდილი მასალებისაგან, გამობილი და ნაღული წყლით.

გეომ და სუნი სააუზრი აქმს

ფირმა დაჯილდოებულია წყლის საუკეთესო ღირსებისათვის დიდი ოქროს და ვერცხლის მედლებით და ცნობილია სრულიად უნებლად თბილისის გუბერნიის სამკურნალო მმართველობისაგან (№ 5792)

ქარხები იმყოფება: თბილისში—გოლოვინის პროსპ. № 6, ტელფ. № 411. ქუთაისში—ბუშკინის ქუჩა № 5.